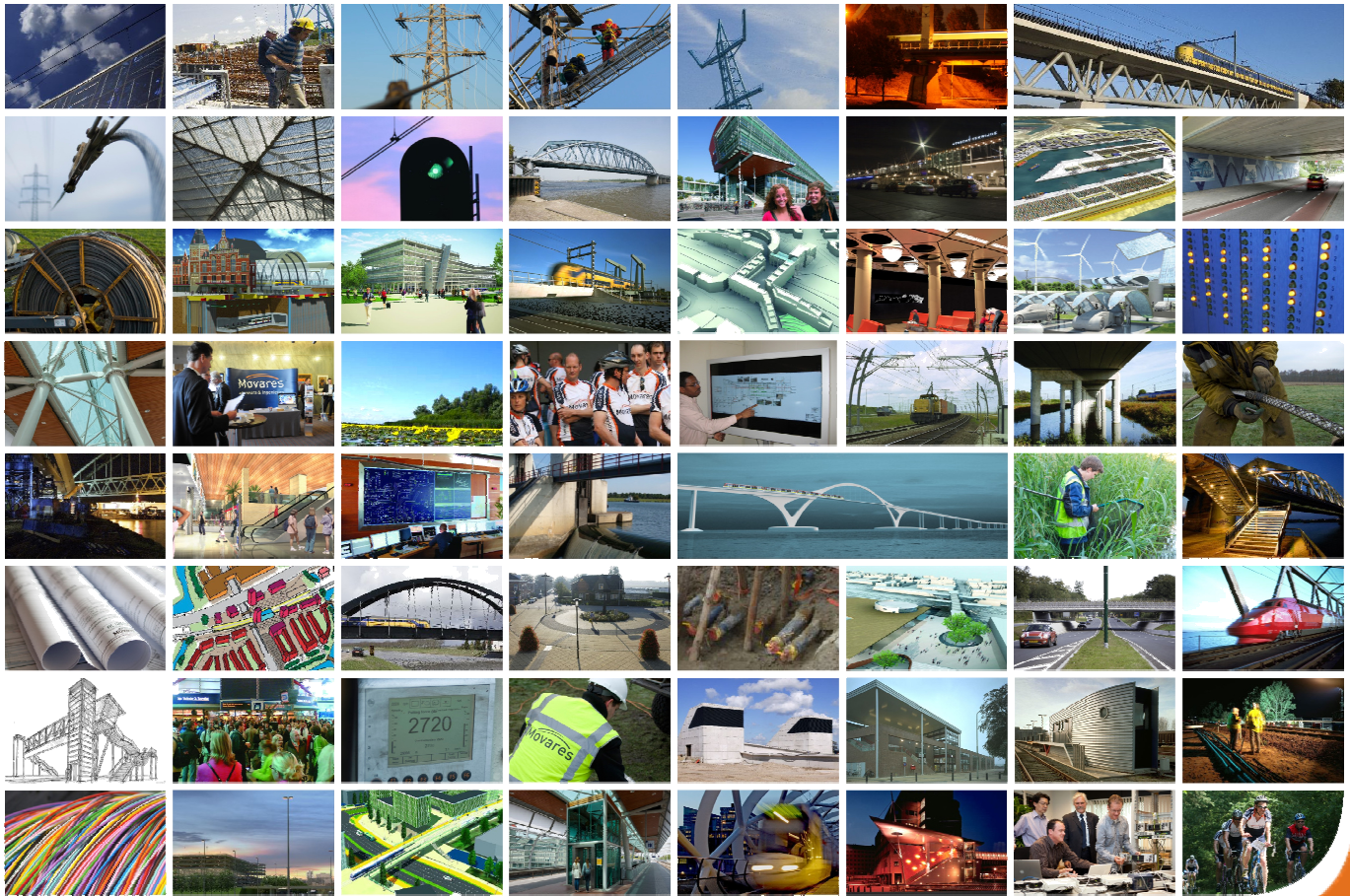

Aanwezigheid van beschermde soorten

15 maart 2018 - Versie 1.0

Autorisatieblad

Dijkverbetering Milsbeek Limburg

Aanvullend onderzoek ecologie

	Naam	Akkoord	Datum
Opgesteld door	Rutjes, NJ	✓	15-03-2018
Gecontroleerd door	Brandt, B	✓	15-03-2018
Vrijgegeven door	Scheerder, AM	✓	15-03-2018

Op dit autorisatieblad ontbreken de handtekeningen wegens de digitale verwerking van ons vrijgaveproces. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Wettelijk kader	3
1.3	Doel	3
2	Locatie en activiteiten	4
2.1	Locatie	4
2.2	Activiteiten	6
3	Methoden	7
3.1	Vaatplanten	7
3.2	Grondgebonden zoogdieren	7
3.3	Vogels met jaarrond beschermde nesten	7
3.4	Vleermuizen	7
3.5	Reptielen	7
3.6	Vissen	7
3.7	Ongewervelden	8
3.8	Veldbezoeken	8
4	Bevindingen	9
4.1	Vaatplanten	9
4.2	Grondgebonden zoogdieren	9
4.3	Vogels met jaarrond beschermde nesten	9
4.4	Vleermuizen	9
4.5	Reptielen	9
4.6	Vissen	10
4.7	Ongewervelden	10
5	Conclusie en aanbevelingen	11
5.1	Aanvullend onderzoek	11
5.2	Voorlopige maatregelen	12
5.3	Ontheffing Wn	12
6	Bronnen	13
	Colofon	14
	Wet natuurbescherming (WN)	15
	Beleid provincies	19

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het Waterschap Peel en Maasvallei heeft van Rijkswaterstaat de opdracht gekregen om de waterkeringen in noord en midden Limburg zodanig te verbeteren dat de dijkringen voldoen aan het wettelijk beschermingsniveau. In 1993 en 1995 stond het waterpeil in de Maas zo hoog dat het verschillende overstromingen in Limburg tot gevolg had. Om overstromingen in de toekomst te voorkomen zijn nooddijken aangelegd. In 2005 hebben deze nooddijken de status ‘primaire waterkering’ gekregen. Dit houdt in dat de nooddijken moeten voldoen aan de eisen uit de Waterwet. Een deel van de dijken moet worden verbeterd om te voldoen aan de gestelde eisen, waaronder die in de regio Milsbeek – Ven – Zelderheide. Deze dijken maken onderdeel uit van dijkkring 54. De dijkverbeteringsprojecten maken onderdeel uit van het project Maaswerken. Ten behoeve van deze dijkverbetering is in de zomer van 2017 een quickscan ecologie uitgevoerd door Movares Nederland B.V. Naar aanleiding van deze quickscan is in het najaar van 2017 aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van wettelijk beschermde soorten. Dit rapport betreft de resultaten van de het aanvullend onderzoek.

1.2 Wettelijk kader

Bij de ruimtelijke ontwikkeling rond deze dijken is het vanuit natuurwetgeving van belang om na te gaan of de werkzaamheden mogelijk effect hebben op beschermde soorten. Voor het aanvullend onderzoek naar de effecten op beschermde soorten is de Wet natuurbescherming gehanteerd als wettelijk kader.

1.3 Doel

In de voorliggende rapportage worden de resultaten gepresenteerd van het aanvullende onderzoek. Daarbij wordt duidelijkheid gegeven over de aanwezigheid van beschermde soorten en of het nodig is om een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming aan te vragen. Indien nodig wordt aangegeven welke maatregelen kunnen worden genomen om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen of te verzachten middels mitigerende maatregelen.

Ter voorbereiding op de quickscan ecologie, uitgevoerd voorafgaand aan het aanvullend onderzoek, is een bureaustudie en oriënterend veldonderzoek uitgevoerd. Voor de bureaustudie zijn verspreidingsgegevens van beschermde soorten uit de Nationale Databank voor Flora en Fauna geraadpleegd, evenals een verouderd quickscan rapport van Royal Haskoning DHV uit 2013. Voor het veldonderzoek heeft een adviseur ecologie op 27 juli 2017 een bezoek gebracht aan het plangebied. Middels visuele inspectie is onderzocht of er mogelijk beschermde planten en (sporen van) beschermde dieren op en rond het plangebied aanwezig zijn. Naar aanleiding van de quickscan bleek aanvullend onderzoek benodigd naar de volgende soortgroepen:

- Vaatplanten (grote leeuwenklauw)
- Grondgebonden zoogdieren (eekhoorn)
- Vogels (nesten van vogels met jaarrond beschermde nesten)
- Vleermuizen (verblijfplaatsen ter hoogte van dijkvakken 54D en 54E).
- Reptielen (levendbarende hagedis, hazelworm en ringslang)
- Vissen (beekprik en grote modderkruiper)
- Ongewervelden (teunisbloempijlstaart)

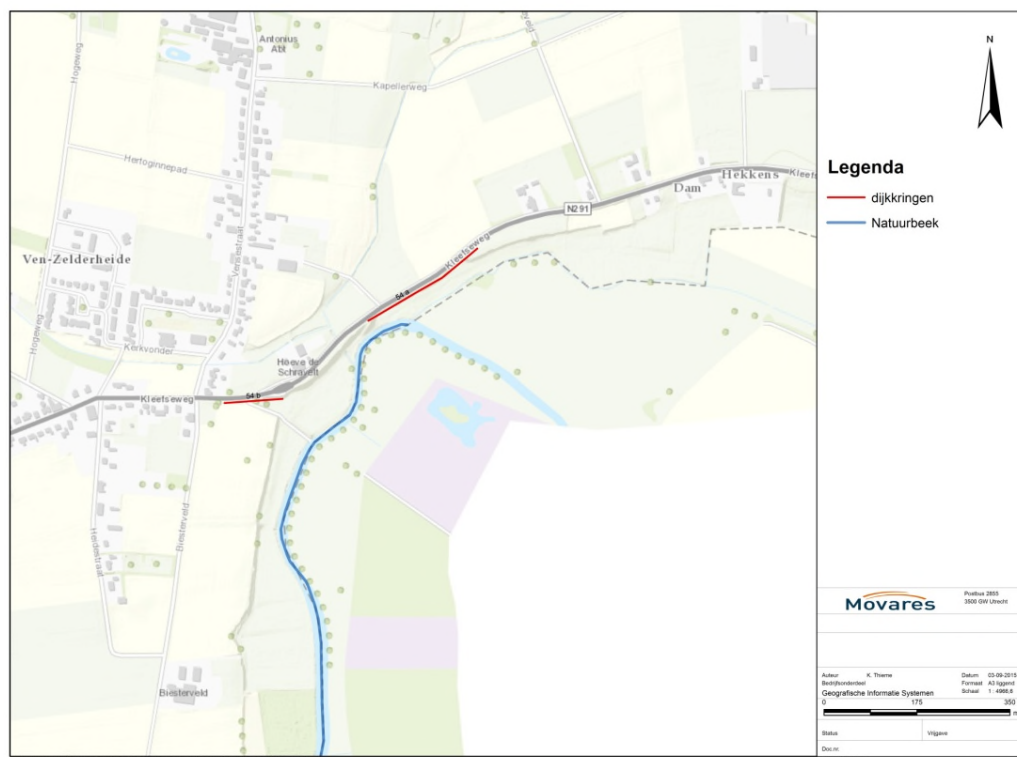
2 Locatie en activiteiten

2.1 Locatie

Het plangebied is gelegen langs de rivier de Niers die loopt van Ven-Zelderheide richting Milsbeek. De Niers is een kleine rivier in de noordelijke regio van de Provincie Limburg die uitmondt in de Maas. Langs dit riviertraject liggen dijken die verbeterd moeten worden. De dijken die op het traject Milsbeek- Ven-Zelderheide versterkt moeten worden zijn opgedeeld in vijf dijkvakken: 54A, B, C, D, E.

Locatie 54A & 54B

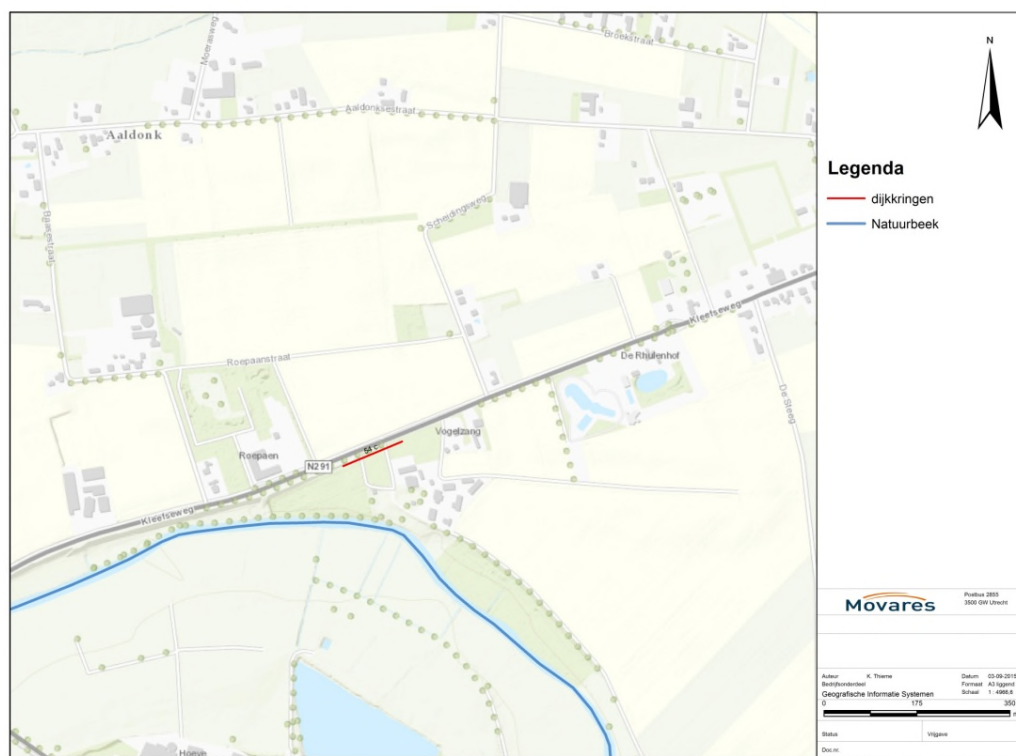
Deze dijkvakken liggen parallel aan de N291 nabij de landsgrens met Duitsland, welke op deze plaats gevormd wordt door de Niers. Locatie 54B ligt tussen de bebouwing en landbouwgebied in. Locatie 54A ligt tussen landbouwgebied en het winterbed van de Niers in.

Figuur 1: locaties dijkvakken 54A & 54B.

Locatie 54C

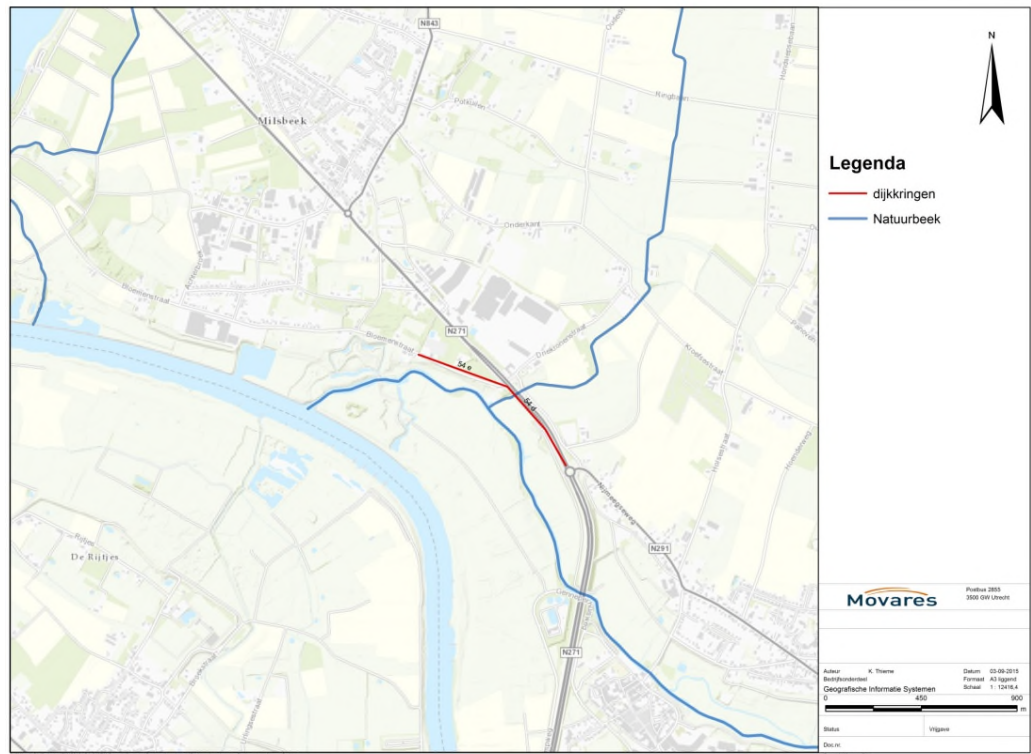
Dit dijktraject ligt parallel aan de N291. De dijk op deze locatie wordt verlengd en versterkt. Aan de rivierzijde ligt de dijk langs een kwekerij en aan de andere zijde loopt een weg met daarachter landbouw gebied. In de buurt van deze dijk staat ook een oud klooster.

Figuur 2: locatie 54C

Locatie 54D & 54E

De dijktrajecten 54E en 54D liggen bij Milsbeek, dichtbij de monding van de Niers in de Maas. De dijken worden hier ook versterkt en verhoogd. De dijken liggen langs een gebied dat beheerd wordt door Staatsbosbeheer. Er stroomt hier nog een natuurlijke beek en het betreft tevens het winterbed van de rivier de Niers. Aan de andere zijde ligt de dijk parallel aan de N291. Daarachter ligt landbouwgrond met kwekerijen.

Figuur3: locatie 54D & 54E

2.2 Activiteiten

Werkzaamheden die uitgevoerd worden om de dijkverbetering te realiseren omvatten het verhogen en verbreden van bestaande dijken, en het versterken en verbeteren van kades. Op alle locaties zal een “groene kering” gerealiseerd worden naar de norm van de Waterwet.

Een groene kering wordt in principe als volgt opgebouwd:

- De kern wordt opgebouwd uit het kernmateriaal van de huidige waterkering. Dit is veelal kleiig zand of zandige klei. Daar waar een nieuwe waterkering wordt aangelegd wordt het vrijgekomen kernmateriaal van de overige trajecten gebruikt.
- De bekleding van de kering wordt gevormd door een 1 meter dikke laag klei. Deze kleilaag wordt op het buitentalud, de kruin, het binnentalud en de eventuele berm aangebracht.
- Bovenop de erosiebestendige kleilaag wordt een leeflaag met een dikte van 0,3m aangebracht. In deze leeflaag wordt de grasbekleding ingezaaid.

Als gevolg van deze werkzaamheden worden verschillende bomen en bosschages verwijderd. Daarnaast kunnen grondwerkzaamheden een grote impact op de ecologie hebben door het verdichten van de bodem en het verwijderen van microreliëf. Hierdoor kunnen soorten verdwijnen of verstoord raken

De uitvoering zal ongeveer eind 2018 afgerond zijn.

3 Methoden

Ten behoeve van het aanvullend onderzoek is het werkelijk voorkomen van wettelijk beschermde soorten uit diverse soortgroepen onderzocht. Zowel binnen de grenzen van het plangebied als in de directe omgeving. De hierbij gehanteerde werkwijze verschilt per soortgroep in periode van onderzoek, het aantal veldbezoeken en de duur van een veldbezoek. Hieronder staat per soortgroep de gehanteerde methode en periode van veldonderzoek aangegeven. Een overzicht van de uitgevoerde bezoeken en weeromstandigheden staat in tabel 1 in paragraaf 3.8.

3.1 Vaatplanten

Het onderzoek naar vaatplanten betrof de grote leeuwenklauw. Deze vaatplant groeit bij voorkeur langs onverharde wegen, rivieroeverwallen, dijken en kalkrijke akkers in Zuid-Limburg. Het betreft een éénjarige soort die gemiddeld bloeit van mei tot en met augustus. Er is op 27 september 2017 aanvullend veldonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van grote leeuwenklauw. In deze periode is de soort namelijk nog steeds goed te identificeren op stengel- en bladkenmerken. Dit onderzoek is vlakdekkend uitgevoerd en bij determinatie van planten is gebruik gemaakt van een loop.

3.2 Grondgebonden zoogdieren

Nader onderzoek naar het voorkomen van eekhoornnesten is uitgevoerd op 14 november 2017. In deze periode zijn de bladeren van de bomen, waardoor aanwezige nesten makkelijk kunnen worden opgespoord. Daarnaast is gelet op indicatieve vraatsporen en uitwerpselen van de eekhoorn.

3.3 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Op 14 november 2017 is met behulp van een verrekijker langs dijkvakken 54D en 54E is een visuele inspectie uitgevoerd in de beplantingen om vast te stellen of er nesten aanwezig zijn die gebruikt kunnen worden door vogels waarvan het nest jaarrond beschermt is.

3.4 Vleermuizen

Het aanvullend onderzoek naar vleermuizen richt zich op potentiële verblijfplaatsen in boomholten en gebouwen op de grens van de dijkvakken 54D en 54E. Dit onderzoek heeft met behulp van een (boom)camera plaats gevonden.

3.5 Reptielen

Er is aanvullend onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van hazelworm, ringslang en levendbarende hagedis. De hazelworm en ringslang zijn relatief lastig te inventariseren. Onder warme en zonnige omstandigheden zoeken deze reptielen beschutting op en zijn ze lastig waar te nemen. Om die reden zijn reptielenplaten geplaatst op diverse open plekken. Op vier verschillende dagen in september en eerste week van oktober zijn deze platen gecontroleerd op de aanwezigheid van hazelwormen of ringslangen. Tijdens deze dagen is ook onderzoek uitgevoerd naar de levendbarende hagedis. Hierbij is het gebied vlakdekkend afgezocht naar zonnende exemplaren. Het veldonderzoek heeft plaatsgevonden in de ochtend, omdat hagedissen zich dan opwarmen. De optimale temperatuur voor een goede inventarisatie ligt tussen de 12 en 14 graden.

3.6 Vissen

Naar de aanwezigheid van grote modderkruiper en beekprik is aanvullend onderzoek uitgevoerd met behulp van eDNA techniek. Op 14 november 2017 zijn op twee plekken monsters genomen (nabij dijkvak 54D en 54E, figuur 7). De watermonsters

zijn door bureau Datura geanalyseerd op DNA van grote modderkruiper en beekprik.

3.7 Ongewervelden

Op 27 september is bij plekken met geschikt habitat (teunisbloem, kattenstaart en bastaardwederik) een visuele inspectie uitgevoerd naar de teunisbloempijlstaart. Hierbij is de vegetatie afgezocht naar rupsen. Op deze dag bleek de vegetatie reeds gemaaid te zijn. Voor het onderzoek maakt dit niet perse uit, omdat eventueel aanwezige rupsen nog steeds herkenbaar zouden moeten zijn.

3.8 Veldbezoeken

Het aanvullend onderzoek naar de hierboven genoemde soortgroepen is op vijf verschillende dagen uitgevoerd. Tabel 1 geeft een overzicht van ieder veldbezoek, inclusief onderzochte soortgroep en de weeromstandigheden.

Tabel : 1 Overzicht van de veldbezoeken en weeromstandigheden.

Soortgroep	Datum	Weersomstandigheden
Vaatplanten	27 september	21 graden, helder met zon
Zoogdieren (eekhoorn)	14 november 2017	4-9 graden, bewolkt
Vogels met jaarrond beschermden nesten	14 november 2017	4-9 graden, bewolkt
Vleermuizen (verblijfplaatsen)	Voorjaar 2018	
Reptielen (ringslang) (hazelworm) (levendbarende hagedis)	12 september 2017 20 september 2017 27 september 2017 03 oktober 2017	19 graden, zonnig 13-16 graden, helder 21 graden, helder met zon 16 graden, bewolking en zon
Vissen (beekprik) (grote modderkruiper)	14 november 2017	4-9 graden, bewolkt
Ongewervelden (teunisbloempijlstaart)	27 september	21 graden, helder met zon

4 Bevindingen

4.1 Vaatplanten

Tijdens het aanvullend veldonderzoek zijn geen exemplaren van de grote leeuwenklauw aangetroffen. Op basis van dit onderzoek kan het voorkomen van beschermde plantensoorten in het plangebied worden uitgesloten.

4.2 Grondgebonden zoogdieren

Er zijn in het plangebied geen eekhoornnesten aangetroffen en ook geen (sporen van) eekhoorns waargenomen. Op basis van het aanvullende veldonderzoek naar grondgebonden zoogdieren kan worden uitgesloten dat er verbodsbepalingen worden overtreden voor deze soortgroep.

4.3 Vogels met jaarrond beschermde nesten

Er is één mogelijk jaarrond beschermd nest aangetroffen in een boom ter hoogte van dijkvak 54D (figuur 5). Dit nest is mogelijk geschikt voor soorten zoals buizerd, sperwer of havik.

Figuur 5: Aangetroffen jaarrond beschermde nest in dijkvak 54D.

4.4 Vleermuizen

Tussen dijkvak 54D en 54E zijn bomen met holten aangetroffen en een elektriciteits- en waterschapsgebouw, die potentieel geschikt zijn als vleermuisverblijfplaats. Deze zullen mogelijk verdwijnen door de werkzaamheden. Aanvullend vleermuisonderzoek met een batdetector heeft nog niet plaatsgevonden. Dit zal in het voor- en najaar van 2018 plaats moeten vinden. In figuur 7 is de locatie voor dit aanvullende onderzoek aangegeven in een kaart.

4.5 Reptielen

Tijdens de aanvullende veldonderzoeken naar wettelijk beschermde reptielen zijn geen hazelwormen, ringslangen en levendbarende hagedissen waargenomen. Noch op of onder de reptielenplaten zijn dieren aangetroffen en ook zijn er geen ritselgeluiden gehoord die zouden kunnen wijzen op de aanwezigheid van de deze reptielen. Om de kans van aantreffen te vergroten zijn plaatinspecties zowel 's ochtends als later op de

dag uitgevoerd, maar bij geen van de locaties zijn dieren waargenomen. Op basis van de aanvullende onderzoeken naar reptielen kan worden uitgesloten dat er wettelijk beschermde soorten voorkomen binnen het plangebied.

4.6 Vissen

Op basis van de eDNA analyses is vastgesteld dat de grote modderkruiper en beekprik voorkomen binnen het plangebied ter hoogte van de sluis nabij dijkvak 54D en 54E (figuur 6). Er is hier nog een extra eDNA analyse van de van de beekprik ingezet omdat deze soortlastig is om te detecteren. De resultaten van deze analyse waren nog niet beschikbaar ten tijde van het schrijven van deze rapportage. De eDNA analyse biedt geen uitsluitel over het aantal individuen, maar voor het nemen van maatregelen in dit project is informatie over de aanwezigheid voldoende. In figuur 7 is aangegeven waar de grote modderkruiper en beekprik voorkomen.

Er vinden geen werkzaamheden plaats in de beek. Hierdoor wordt er geen leefgebied of voortplantingsplaats vernield. Overtreding van de Wet natuurbescherming is daardoor niet aan de orde. Door de werkzaamheden kan er wel verstoring optreden in de vorm van trillingen. Verstoring is voor grote modderkruiper en beekprik echter geen overtreding van de Wet natuurbescherming. Vanuit zorgplicht wordt wel aanbevolen om de werkzaamheden die trilling veroorzaken bij voorkeur uit te voeren in de minst kwetsbare periode van de grote modderkruiper en beekprik namelijk september / oktober.

Figuur 6: beekje nabij de sluis tussen dijkvak 54D en 54E waarvoor is vastgesteld dat de grote modderkruiper en beekprik er voorkomen.

4.7 Ongewervelden

Er zijn tijdens het veldbezoek in september geen teunisbloempijlstaarten waargenomen. De temperatuur was tijdens het veldbezoek geschikt, maar de meeste waardplanten in de berm waren wel gemaaid. Er zijn ook geen rupsen aangetroffen.

5 Conclusie en aanbevelingen

Uit het onderzoek blijkt dat het voorkomen van beschermde vaatplanten, grondgebonden zoogdieren, reptielen en ongewervelden kan worden uitgesloten. Effecten op beschermde soorten uit deze soortgroepen kunnen worden uitgesloten. Er zijn voor deze soortgroepen geen maatregelen benodigd. Uit het onderzoek blijkt wel dat er één mogelijk jaarrond beschermd nest van een roofvogel aanwezig is en dat bij de beek nabij de sluis van dijkvakken 54D en 54E de grote modderkruiper en beekprik voorkomen.

5.1 Aanvullend onderzoek

Voor vleermuizen en vogels met jaarrond beschermde nesten is nog aanvullend onderzoek benodigd. Onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuisverblijfplaatsen moet in het voor- en najaar van 2018 worden uitgevoerd. Onderzoek naar de aanwezigheid van vogels met een jaarrond beschermd nest dient tevens in het voorjaar van 2018 te worden uitgevoerd door middel van 2 tot 4 gerichte veldbezoeken met een tussenperiode van minimaal 10 dagen (BIJ12).

Zie figuur 7 voor de locaties waar aanvullend onderzoek benodigd is.

Figuur 7: Overzichtskaart met de locaties waar aanvullend onderzoek vervolgd moet worden voor jaarrond beschermde vogelnesten en vleermuisverblijfplaatsen. Daarnaast is ook het habitat van de grote modderkruiper en beekprik weergegeven in deze kaart.

5.2 Voorlopige maatregelen

Grote modderkruiper en beekprik

In het kader van de dijkversterking zullen er werkzaamheden plaatsvinden aan de sluis en het talud van de dijk. Er vinden geen werkzaamheden plaats in de beek. Hierdoor wordt er geen leefgebied of voortplantingsplaats vernield. Overtreding van de Wet natuurbescherming is daardoor niet aan de orde. Door de werkzaamheden kan er wel verstoring optreden in de vorm van trillingen. Verstoring is voor grote modderkruiper en beekprik echter geen overtreding van de Wet natuurbescherming. Vanuit zorgplicht wordt wel aanbevolen om de werkzaamheden die trilling veroorzaken bij voorkeur uit te voeren in de minst kwetsbare periode van de grote modderkruiper en beekprik namelijk september / oktober.

Mochten er wel werkzaamheden in de beek plaatsvinden is er wel sprake van overtreding van de Wet natuurbescherming. In dat geval zal er een ontheffing moeten worden aangevraagd of worden gewerkt met een geldige gedragscode.

5.3 Ontheffing Wn

Indien er in dijkvak D en E ruimtebeslag plaatsvindt op het leefgebied van de grote modderkruiper en beekprik is ontheffing vanuit de Wet natuurbescherming benodigd. De ontheffing wordt aangevraagd bij de Provincie Limburg. Het betreft namelijk werkzaamheden ter versterking van dijklichamen. Daarvoor is de Provincie Limburg bevoegd gezag.

In plaats van een ontheffingaanvraag kan, op termijn, ook worden gewerkt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode. Indien aantoonbaar wordt gewerkt volgens een gedragscode geldt een vrijstelling. De Unie van Waterschappen heeft een goedgekeurde gedragscode welke destijds is opgesteld onder de Flora- en faunawet. Deze gedragscode is nog steeds geldig. In de gedragscode wordt de grote modderkruiper ook genoemd. Onder de Flora- en faunawet kon voor grote modderkruiper echter alleen een vrijstelling middels een gedragscode worden verkregen voor beheer en onderhoud. Voor ruimtelijke ontwikkelingen was dat, gezien de beschermingsstatus van de grote modderkruiper, niet mogelijk. Er kan gebruik worden gemaakt van 'oude' gedragscodes maar met wel van dien verstande dat de oorspronkelijke goedkeuring moet worden meegenomen in de beoordeling of de vrijstelling van toepassing is. Dat betekent dat de gedragscode van de Unie van Waterschappen niet te gebruiken is als vrijstelling voor grote modderkruiper aangezien er door het ministerie van EZ niet getoetst is of de gedragscode de gunstige staat van instandhouding van grote modderkruiper kan garanderen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Er wordt momenteel gewerkt aan een aanpassing van de gedragscode van de Unie van Waterschappen. Indien deze gedragscode wordt goedgekeurd onder de Wet natuurbescherming kan er voor grote modderkruiper en beekprik wel middels de gedragscode worden gewerkt. Tot die tijd is er ontheffing nodig.

6 Bronnen

<https://www.verspreidingsatlas.nl/0074#>

<http://www.zoogdiervereniging.nl/eekhoorn-sciurus-vulgaris>

<https://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/8CB8B03C-938F-46C7-83CB-0CFC09C729D1/0/2003handleidingreptielenpub.pdf>

<https://www.vlinderstichting.nl/vlinders/overzicht-vlinders/details-vlinder/?vlinder=416>

<https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-007-Kennisdocument-Grote-modderkruiper-1.0.pdf>

<https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-002-Kennisdocument-Buizerd-1.0.pdf>

Movares B. V., Quicksan ecologie; dijkverbetetering Milsbeek, B85-EWO-KA-1700054 , 8 augustus 2017- Versie 1.0.

Colofon

Opdrachtgever Waterschap Peel en Maasvallei

Uitgave Movares Nederland B.V.

Divisie Ruimte, Mobiliteit en Infra
Afdeling Planontwikkeling en Bouwprocessen:Omgeving en Conditionering

Daalseplein 100
Postbus 2855
3500 GW Utrecht

Telefoon 030 265 55 55

Ondertekenaar Scheerder, AM

Projectnummer RM193104

Kenmerk B85-NRU-KA-1800009

Bijlage I Wet- en regelgeving

In deze bijlage staat een beschrijving van de relevante wet- en regelgeving en het beleidskader.

Wet natuurbescherming (WN)

De Wet natuurbescherming (Wn) is op 1 januari 2017 in werking getreden. De wet vervangt de Natuurbeschermingswet 1998, Flora- en faunawet en de Boswet. Veel verantwoordelijkheden en bevoegdheden gaan naar de provincies. Er zijn hierop wel uitzonderingen waarvoor het ministerie van EZ bevoegd gezag blijft. Dit betreft onder andere de aanleg, uitbreiding en, voor zover van toepassing, inrichting, alsmede wijziging, gebruik, beheer en onderhoud van hoofdwegen en hoofdvaarwegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Tracéwet en hoofdspoorwegen als bedoeld in artikel 1, eerste lid, van de Spoorwegwet.

Gemeenten hebben een loketfunctie. Het is mogelijk om een natuurvergunning ‘aan te haken’ bij de omgevingsvergunning, maar dit hoeft niet.

Gebiedsbescherming

Ten aanzien van de gebiedsbescherming van de Natuurbeschermingswet 1998 zijn er geen grote wijzigingen in de nieuwe Wet natuurbescherming. Wel komt de aanwijzing van Beschermde Natuurmonumenten te vervallen, evenals de doelstellingen die al geformuleerd zijn voor bestaande Beschermde Natuurmonumenten.

De gebiedsbescherming is vastgelegd in artikel 2.1 tot en met 2.11 van de Wet natuurbescherming. Hierin wordt de aanwijzing en bescherming van Natura 2000-gebieden geregeld. Hiermee zijn de verplichtingen uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn, voor zover die betrekking hebben op gebiedsbescherming, geïmplementeerd in het Nederlands recht. De begrenzing van de Natura 2000-gebieden en de instandhoudingsdoelstellingen voor die gebieden zijn vastgelegd in de aanwijzingsbesluiten voor de betreffende gebieden. De instandhoudingsdoelstellingen beschrijven voor de voor het gebied aangewezen habitattypen en soorten of een bepaalde ontwikkeling ervan gewenst is of dat het behoud ervan op het aanwezige niveau moet worden nagestreefd. Voor activiteiten of projecten die schadelijk kunnen zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Deze vergunningen worden verleend door de provincies of door de minister van EZ.

Voortoets en Passende beoordeling

Bij plannen in, of in de nabijheid (externe werking) van, een Natura 2000-gebied dienen de initiatiefnemers in een oriënterende fase (voortoets) te onderzoeken of het plan een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied kan hebben. Met externe werking wordt bedoeld dat ook activiteiten buiten het gebied de natuurwaarden in het gebied kunnen beïnvloeden. Indien na dit onderzoek niet kan worden uitgesloten dat de activiteit een significant negatief effect heeft, dient de initiatiefnemer meer gedetailleerd dan in de oriënterende fase in kaart te brengen wat de effecten van de activiteit kunnen zijn. Daarbij dienen ook, indien noodzakelijk, de mitigerende maatregelen te worden betrokken. Deze analyse heet een ‘passende beoordeling’. Het bevoegd gezag toetst de passende beoordeling. Wanneer uit de passende beoordeling alsnog de zekerheid wordt

verkregen dat de activiteit niet leidt tot significant negatieve effecten, kan de activiteit doorgang vinden. Wanneer uit de voortoets blijkt dat er wel kans is op een negatief effect, maar dit als niet significant kan worden gezien, kan eveneens, op basis van een verslechteringstoets toestemming voor het uitvoeren van de activiteit worden verleend. Wanneer uit de passende beoordeling blijkt dat significante negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten, kan het project alleen doorgang vinden op grond van de “ADC-criteria”.

Dit betekent dat:

- A – alternatieve oplossingen voor het plan ontbreken;
- D – er dwingende redenen van groot openbaar belang zijn, en
- C – de initiatiefnemer compenserende maatregelen vooraf en tijdig treft.

Zorgplicht

Binnen de kaders van de Wet natuurbescherming is de Zorgplichtbepaling (artikel 1.11) van toepassing. Deze zorgplicht houdt o.a. in dat als een activiteit wordt ondernomen waarvan kan worden vermoed dat deze nadelig kan zijn voor de natuurwaarden van het gebied, deze activiteit niet plaats mag vinden. Ook moeten alle maatregelen worden genomen om nadelige gevolgen te voorkomen of te beperken.

Programmatische Aanpak Stikstofdepositie (PAS)

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) welke per 1 juli 2015 van kracht is geworden, is onveranderd opgenomen in het Besluit natuurbescherming. Stikstofdepositie vormde jarenlang een knelpunt bij de besluitvorming over plannen en projecten, omdat in veel Natura 2000-gebieden overbelasting van stikstofdepositie een probleem is voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen voor de, voor stikstof gevoelige, natuur in die gebieden. Het PAS beoogt een oplossing te bieden voor dit probleem. Het doel is het beschermen en ontwikkelen van kwetsbare, voor stikstof gevoelige natuur, terwijl tegelijkertijd economische ontwikkelingen mogelijk blijven. Het programma bevat hiertoe maatregelen die leiden tot een afname van stikstofdepositie (bronmaatregelen) en maatregelen die leiden tot een versterking van de natuurwaarden in de Natura 2000-gebieden (herstelmaatregelen). Het PAS is, inclusief de depositieruimte die binnen het programma beschikbaar is, in zijn geheel passend beoordeeld. De gebiedsanalyses, die onderdeel uitmaken van het programma, vormen de onderbouwing van de passende beoordeling op gebiedsniveau.

Voor vergunningaanvragen en verlening wordt gebruik gemaakt van het rekeninstrument AERIUS. De depositieruimte is alle ruimte die beschikbaar is voor economische ontwikkelingen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen projecten en handelingen die niet toestemmingsplichtig zijn en projecten waarvoor wel een vergunning vereist is. De eerste categorie bestaat uit autonome ontwikkelingen, zoals toename van bevolking of wegverkeer, en uit projecten die tussen 0,05 en 1 mol per hectare per jaar stikstofdepositie in een Natura 2000-gebied veroorzaken. Voor deze laatste groep bestaat een meldingsplicht. De tweede categorie activiteiten valt uiteen in prioritaire projecten (segment 1) en overige projecten en handelingen (segment 2). Prioritaire projecten zijn door het Rijk of de provincies aangemerkt als projecten van nationaal of provinciaal maatschappelijk belang. De verdeling van de depositieruimte over de vier delen is een bestuurlijke keuze van Rijk en provincies.

Soortbescherming

Ten aanzien van beschermde soorten vervalt ten opzichte van de Flora- en faunawet voor een aantal soorten de bescherming, terwijl er ook ‘nieuwe soorten’ op de soortenlijsten zijn opgenomen. De Wet natuurbescherming maakt onderscheid tussen:

- 1) soorten van de Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wn);
- 2) soorten van de Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en Verdrag van Bonn (artikel 3.5 Wn);
- 3) ‘andere soorten’ (artikel 3.10 Wn).

Vogelrichtlijn (artikel 3.1 Wn)

Het beschermingsregime voor soorten van de Vogelrichtlijn is vastgelegd in artikel 3.1.

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Het is mogelijk om ontheffing aan te vragen voor de verbodsbepalingen. Deze aanvraag wordt getoetst op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging);
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang conform Vogelrichtlijn. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang 1: ‘in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid’;
- Er is geen verslechtering van de staat van instandhouding van de desbetreffende soort.

Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern en/of Bonn (artikel 3.5 Wn)

Deze categorie bestaat uit Europees beschermde soorten. De verbodsbepalingen zijn vastgelegd in artikel 3.5:

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te

ontwortelen of te vernielen.

Onder de Wet natuurbescherming geldt dat het voor streng beschermde soorten zoals opgenomen in artikel 3.5 mogelijk is om bij ruimtelijke ontwikkelingen te werken volgens een door de minister goedgekeurde gedragscode. Hierbij geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen uit artikel 3.5. Het bij ruimtelijke ontwikkelingen ook voor deze soorten kunnen werken met een goedgekeurde gedragscode is een belangrijk verschil met de Flora- en faunawet (geldig tot en met 31 december 2016).

Naast het werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan voor soorten zoals opgenomen in artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming bij overtreding van de verbodsbepalingen een vergunning worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging);
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang conform Habitatrichtlijn. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang 3: 'in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten';
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Andere soorten (artikel 3.10 Wn)

De categorie 'andere soorten' bestaat uit soorten zoals opgenomen in bijlage A en B van de wettekst. De verbodsbepalingen zijn vastgelegd in artikel 3.10: Het is verboden:

- a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
- b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
- c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Voor deze soorten geldt een vrijstelling wanneer aantoonbaar gewerkt wordt volgens een door de minister van EZ goedgekeurde gedragscode.

Naast het werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan voor soorten uit de categorie 'andere soorten' van de Wet natuurbescherming bij overtreding van de verbodsbepalingen een vergunning worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld op:

- Er is geen andere bevredigende oplossing (alternatievenafweging);
- Aanwezigheid geldig wettelijk belang. Een geldig wettelijk belang voor deze categorie soorten is o.a. belang h 'in het algemeen belang';
- Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken

soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Algemeen vrijgestelde soorten

Voor soorten van de categorie 'andere soorten' (bijlage A en B van de wettekst) kan een vrijstellingsregeling gelden, die per provincie anders kan worden ingestoken. De meeste provincies en het ministerie van EZ hebben 'tabel 1 soorten' van de oude Flora- en faunawet opnieuw vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Werkzaamheden aan hoofdspoorwegen vallen onder het bevoegd gezag van het ministerie van EZ (Wet natuurbescherming artikel 1.3 vijfde lid onderdeel a en Besluit natuurbescherming artikel 1.3). In de Regeling natuurbescherming is aangegeven voor welke soorten het ministerie van EZ een vrijstelling hanteert (opgenomen in bijlage 13 behorende bij artikel 3.31 van de regeling). Dit zijn 19 soorten zoogdieren en 5 soorten amfibieën. Deze soorten waren onder de Flora- en faunawet ook algemeen vrijgesteld bij ruimtelijke ontwikkelingen (de 'tabel 1 soorten').

Bovengenoemde soorten zijn bij ruimtelijke projecten algemeen vrijgesteld van vergunningplicht. Wel dient rekening te worden gehouden met de zorgplicht (artikel 1.11 Wet natuurbescherming). Deze zorgplicht houdt in dat een ieder nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moet voorkomen.

Beleid provincies

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

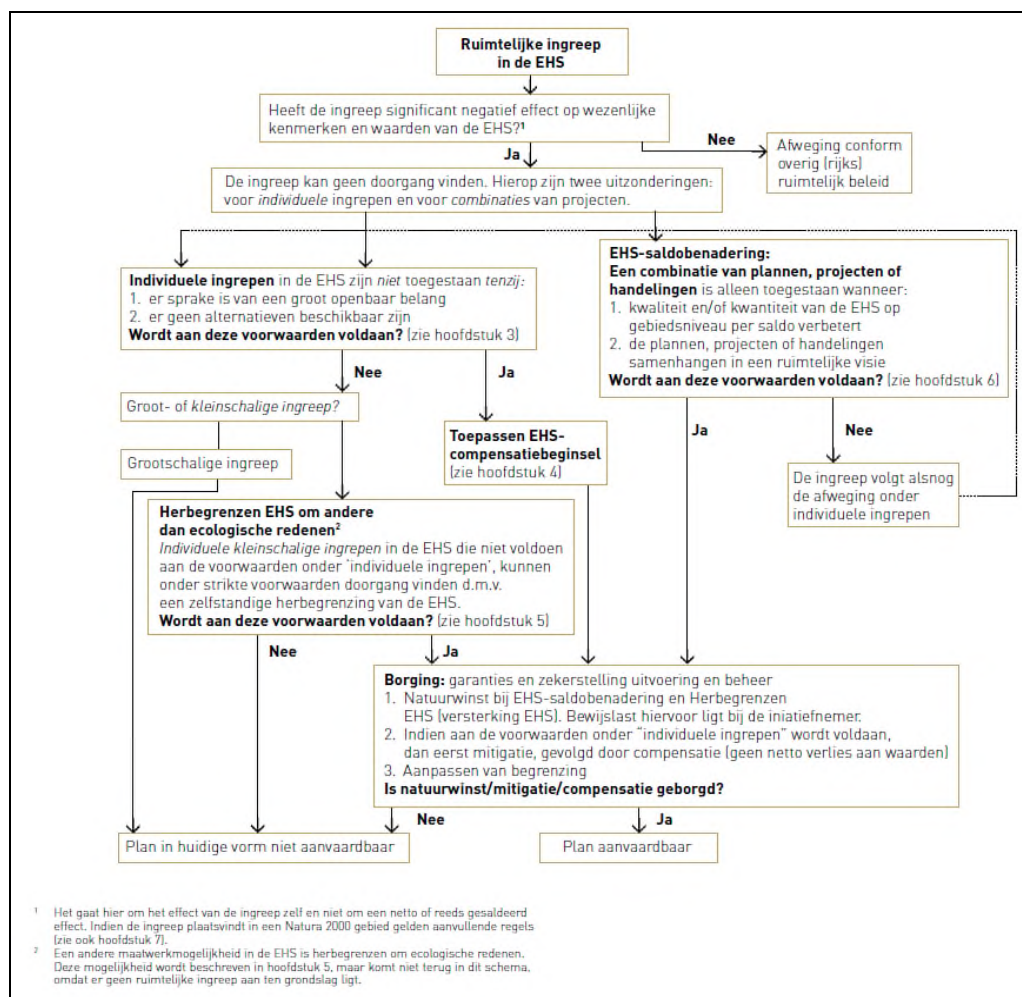
Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) is het Nederlands netwerk (de voormalige Ecologische Hoofdstructuur) van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het nationaal beleid met betrekking tot de gebiedsbescherming van het Natuurnetwerk Nederland is vastgelegd in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De rijksoverheid heeft de bruto begrenzing van het NNN vastgesteld, de provincies zijn bevoegd om dit netto te begrenzen. De SVIR vervangt verschillende rijksbeleidsstukken zoals de Nota Ruimte en de Nota Mobiliteit. De juridische borging van de nationale ruimtelijke belangen die in de SVIR worden aangewezen vindt plaats via het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro). Via het Barro werkt het rijksbeleid door naar de ruimtelijke verordeningen van de provincies.

Het NNN is de opvolger van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) sinds de afsluiting van het Natuurpact tussen Rijk en de provincies.

Nee-tenzij principe

Voor het NNN geldt het 'nee, tenzij'-principe. Dit betekent dat nieuwe plannen of projecten niet zijn toegestaan als ze de wezenlijke (potentiële) waarden en kenmerken van het NNN significant aantasten. Uitzonderingen hierop zijn wanneer sprake is van redenen van groot openbaar belang en er geen reële alternatieven zijn. De schade dient in dat geval door mitigerende maatregelen zoveel mogelijk beperkt te worden. De restschade dient te worden gecompenseerd. De rijkslijn zoals verwoord in het SVIR en Barro is dat er bij het NNN geen sprake is van externe werking.

Het Rijk en de provincies hebben spelregels afgesproken over wat wel en niet kan omtrent het NNN. Hieronder staat het beslisschema uit de brochure "Spelregels EHS" [ministeries LNV en VROM en de provincies] weergegeven.

Figuur 1: Stroomschema ruimtelijke ingrepen in de EHS (tegenwoordig het NNN)

Het NNN is planologisch beschermd in de Provinciale Structuurvisies en Verordeningen. In de Verordening staat aangegeven aan welke voorwaarden bij ruimtelijke ingrepen in en langs het NNN moet worden voldaan. Ook is het compensatiebeleid bij aantastingen van het Natuurnetwerk Nederland hierin opgenomen.